

Лекція **5**: Пізній палеоліт
та мезоліт

План

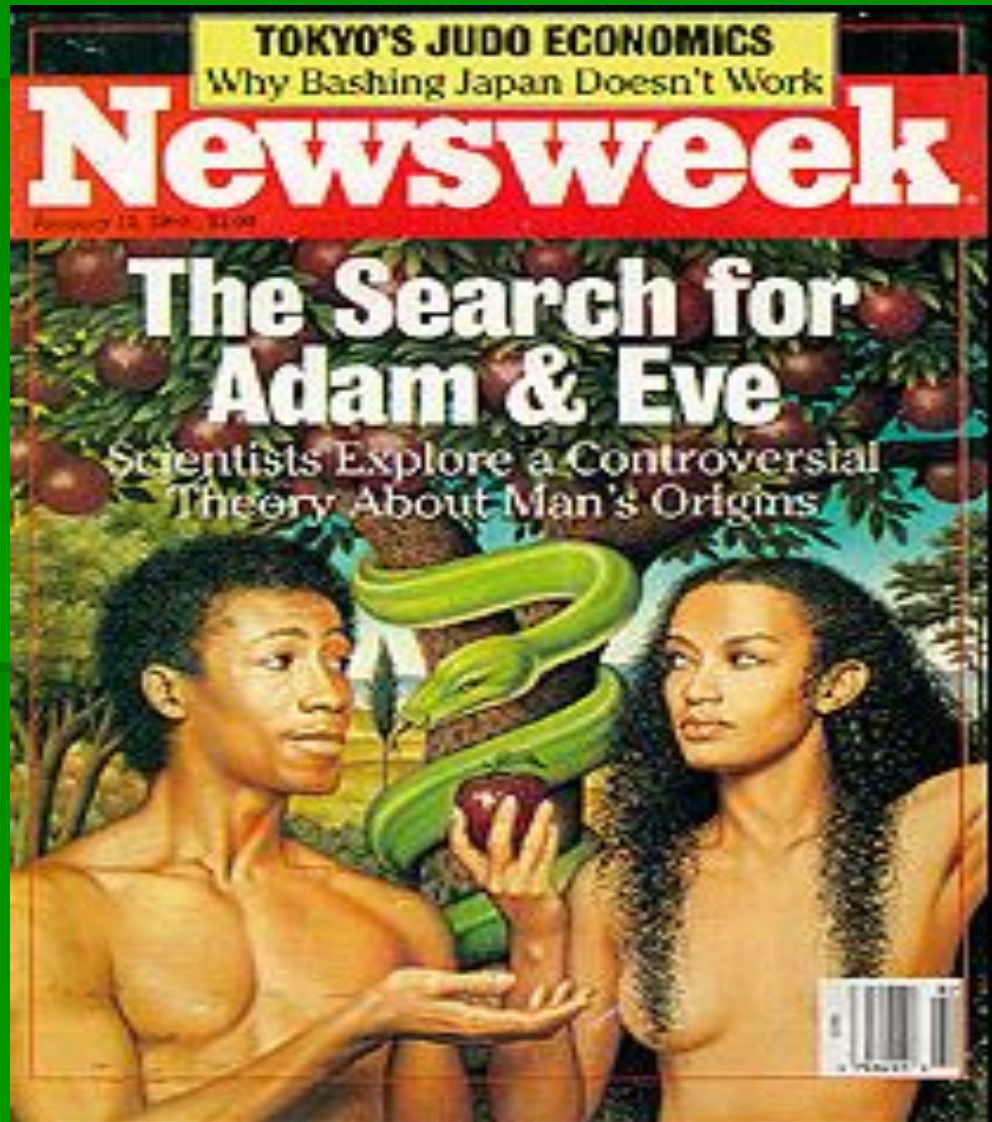
- Походження *Homo sapiens* та Європа
- Індустріальна варіативність пізнього палеоліту Європи
- Економіка та Суспільство
- Стоянка пізнього палеоліту (Павлов 1)
- Потепління голоцену

Рибалки, мисливці та збирачі голоцену

Література з лекції 4:

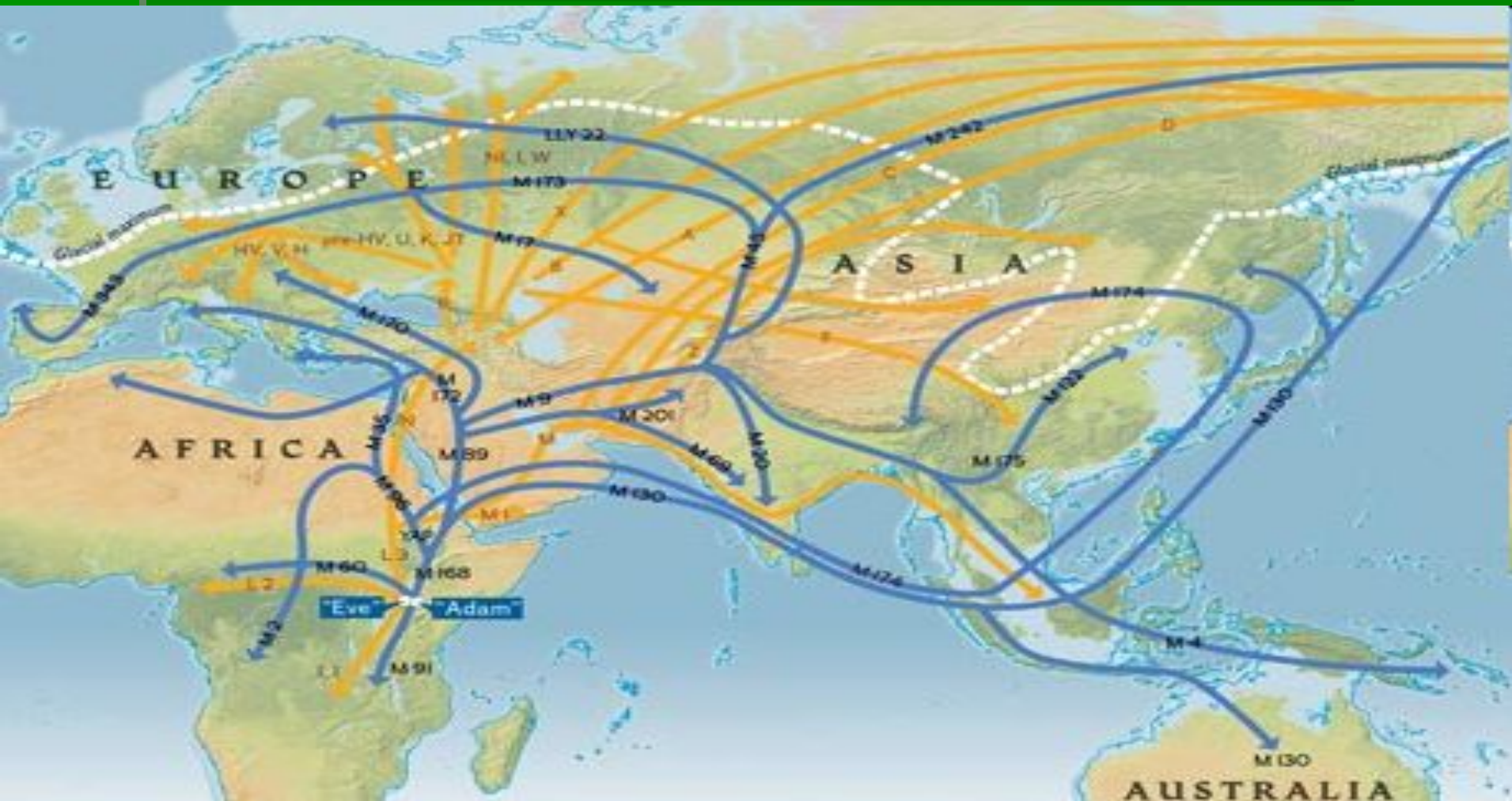
- **Вишняцкий Л.Б.** Введение в преисторию. Проблемы антропогенеза и становления культуры. Курс лекций. Кишинев, 2005.
- **Григорьев Г.П.** Начало верхнего палеолита и происхождение *Homo sapiens*. – Л., 1968.
- **Долуханов П.М.** Мезолит: экологический подход // КСИА АН СССР. - 1977. - Вып. 149
- **Mithen, S. (1996).** The prehistory of the mind: A search for the origins of art, science, and religion. London:Thames & Hudson

Митохондріальна Єва

Теорія “Out of Africa”

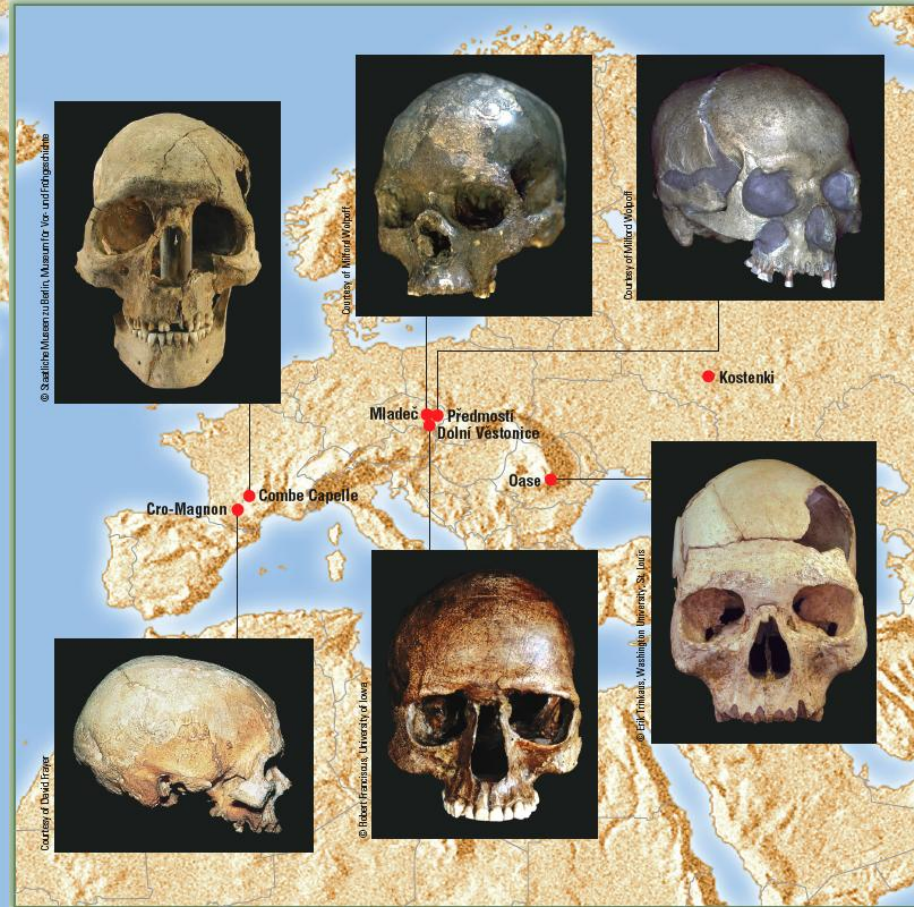
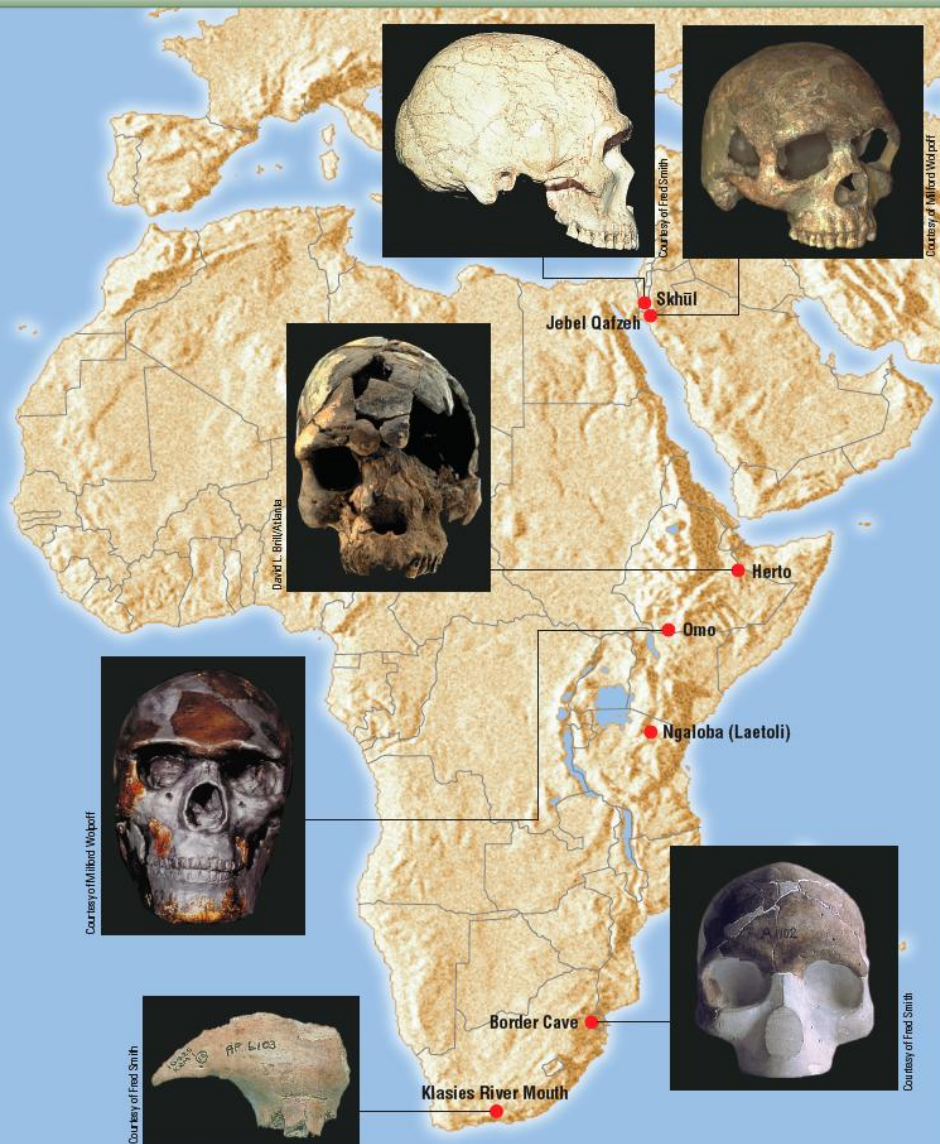

Європа заселена відносно пізно

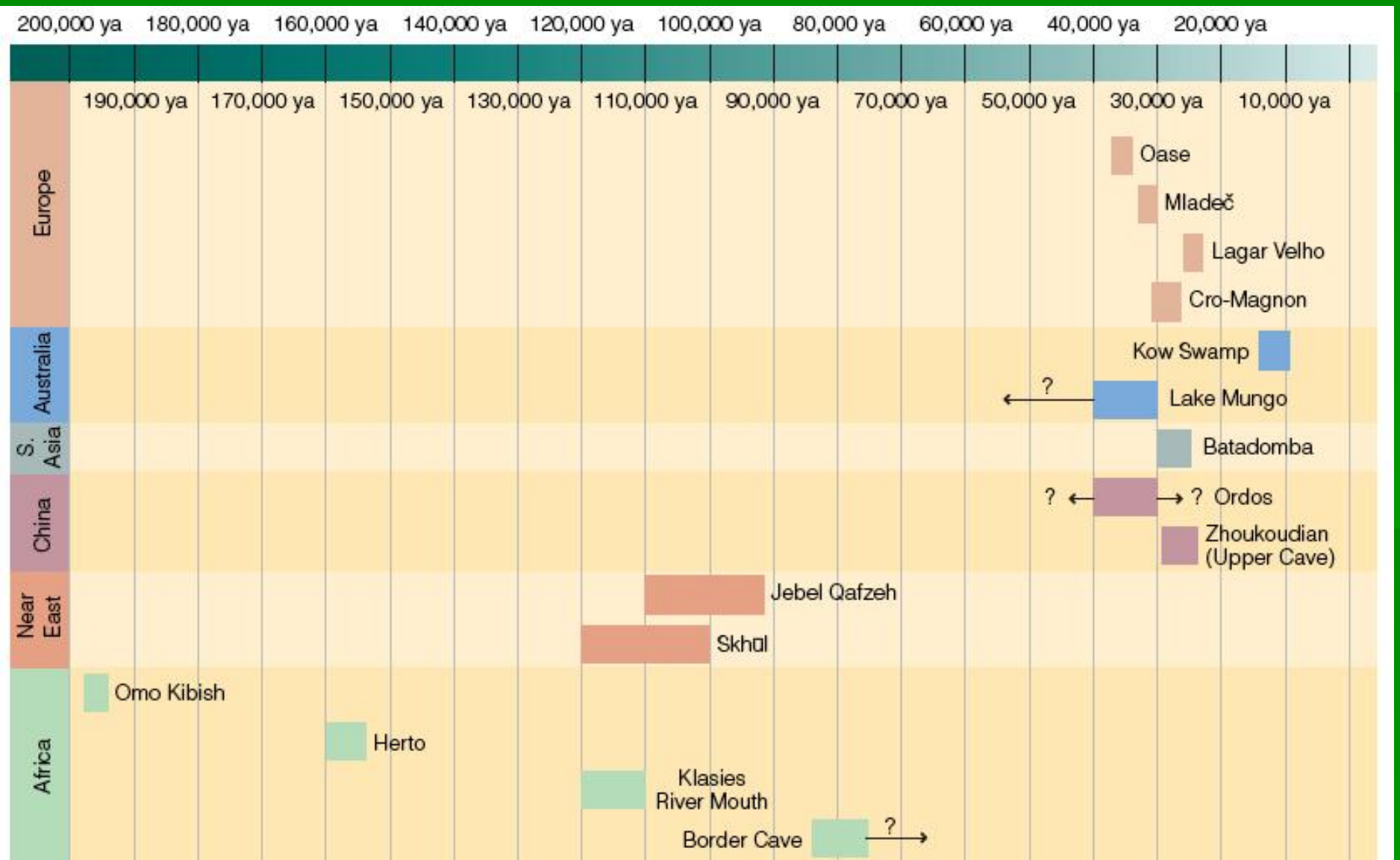
- Азія – вже 90 тис р .тому (Схул)
- Індія (до 74 тис. р. тому)
- Китай 60-70 тис. р. тому
- Австралія 60-55 тис. р. тому
- Європа?

Походження *Homo sapiens* та Європа

Хронологія

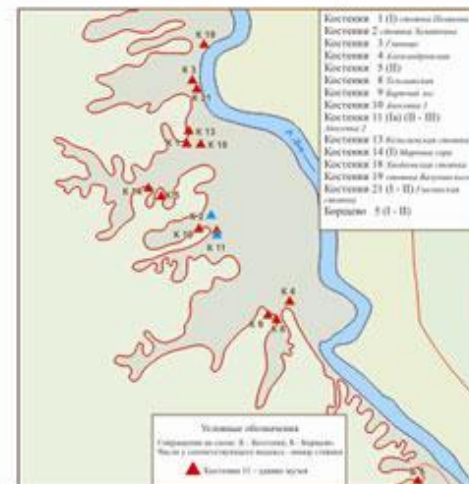
Найранніші стоянки пізнього палеоліту Європи

- Костьонки 12 та 14 (44-42 чи 40-39 тис. р. тому)
- Пештера Ку Оасе (37-38 тис. р. тому)
- Младаец (31-32 тис. р. тому)
- Бачо Киро (43 тис. р. тому)
- Сокирниця 1 та Королеве 1 (40-41 тис. р. тому)

Костьонки 12 та 14

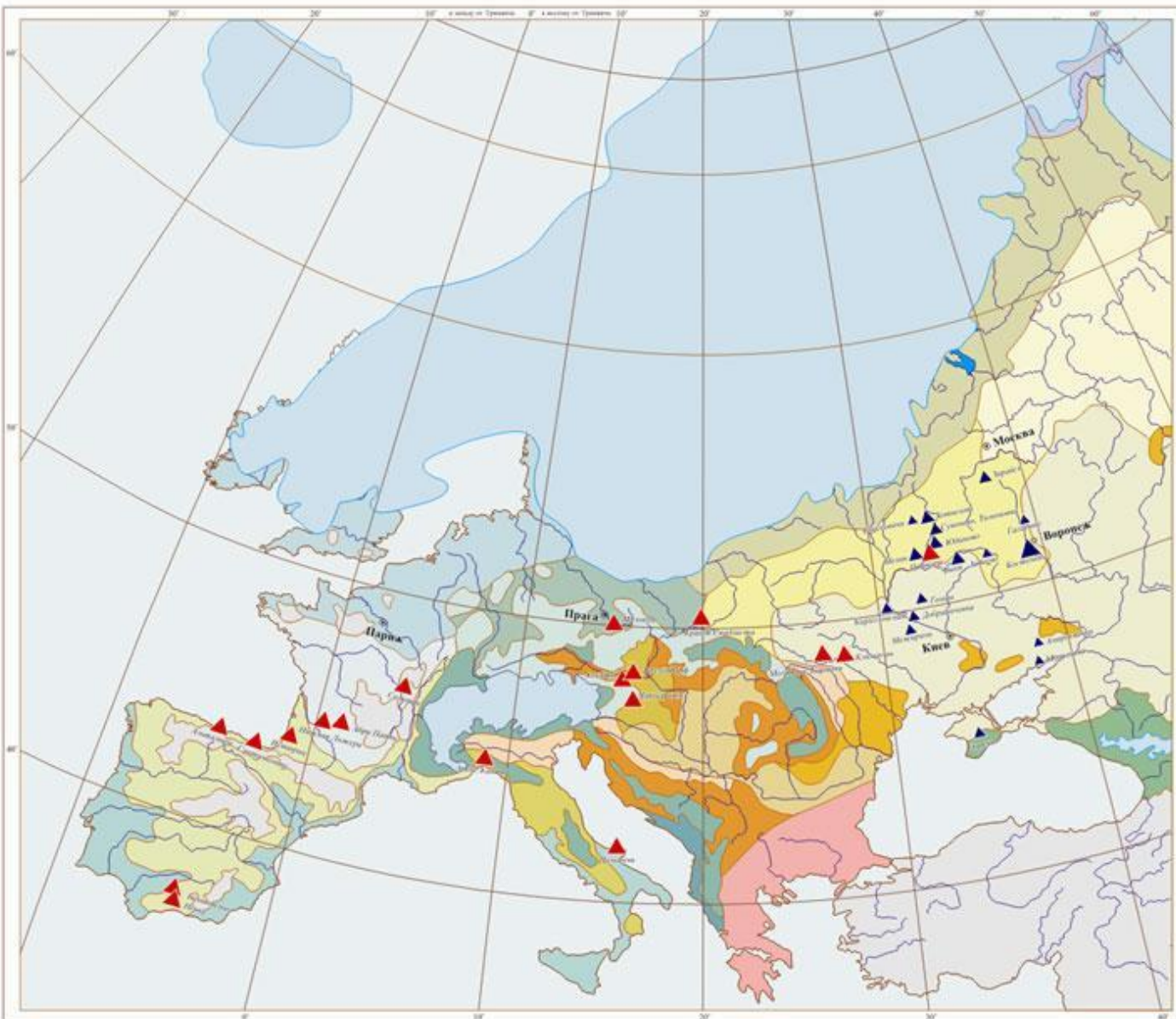
РАССЕЛЕНИЕ ДРЕВНИХ ЛЮДЕЙ В ЕВРОПЕ ВО ВРЕМЯ ПИКА ВЮРМСКОГО (ВАЛДАЙСКОГО) ОЛЕДЕНЕНИЯ

СХЕМА РАСПОЛОЖЕНИЯ СТОЯНОК В КОСТЕНКОВСКО-БОРЩЕВСКОМ РАЙОНЕ ВО ВРЕМЯ ВЮРМСКОГО ОЛЕДЕНЕНИЯ

Условные обозначения

- Арктические тундры
- Тундры с остаточной травянистой растительностью и редколесьем из лиственницы, березы и сосны
- Субарктические леса и кустарниковые тундры с березовой редколесьем
- Кустарниковые тундры с остаточной травянистой растительностью и редколесьем из березы и лиственницы
- Береговые редколесья (парковые тундры)
- Горные тундры и альпийские леса
- Низинные кустарниковые тундры
- Альпийские леса с остаточной травянистой растительностью
- Леса равнинные смешанные (лиственница и береза) и широколиственные (дуб, липа и бук)
- Леса низинные смешанные (лиственница, лиственница и береза) и широколиственные (дуб, липа и бук)
- Защипно-разнотравные леса и травно-кустарниковые степи
- Восточно-средиземноморские леса и травно-кустарниковые степи
- Предгорная лиственничная с лесами из сосны и березы
- Предгорная розовоцветная степь
- Предгорная лиственничная с березовыми, сосновыми и сосновыми лесами
- Предгорная лиственничная с сосновыми, лиственничными и березовыми лесами
- Предгорная лиственничная с лесами из березы и сосны с участками дрифтосубальпийских берез
- Предгорная степь
- Евклидические широколиственные и широко-лиственничные леса
- Территории, для которых реконструкция растительного покрова не проводилась
- Вертикальноэкологические стоянки
- Группы стоянок со специфическими типами сооружений и наличием большого количества орудий каменного века (обозначены на плане Костенки 11)

КОСТЬОНКИ 12 та 14

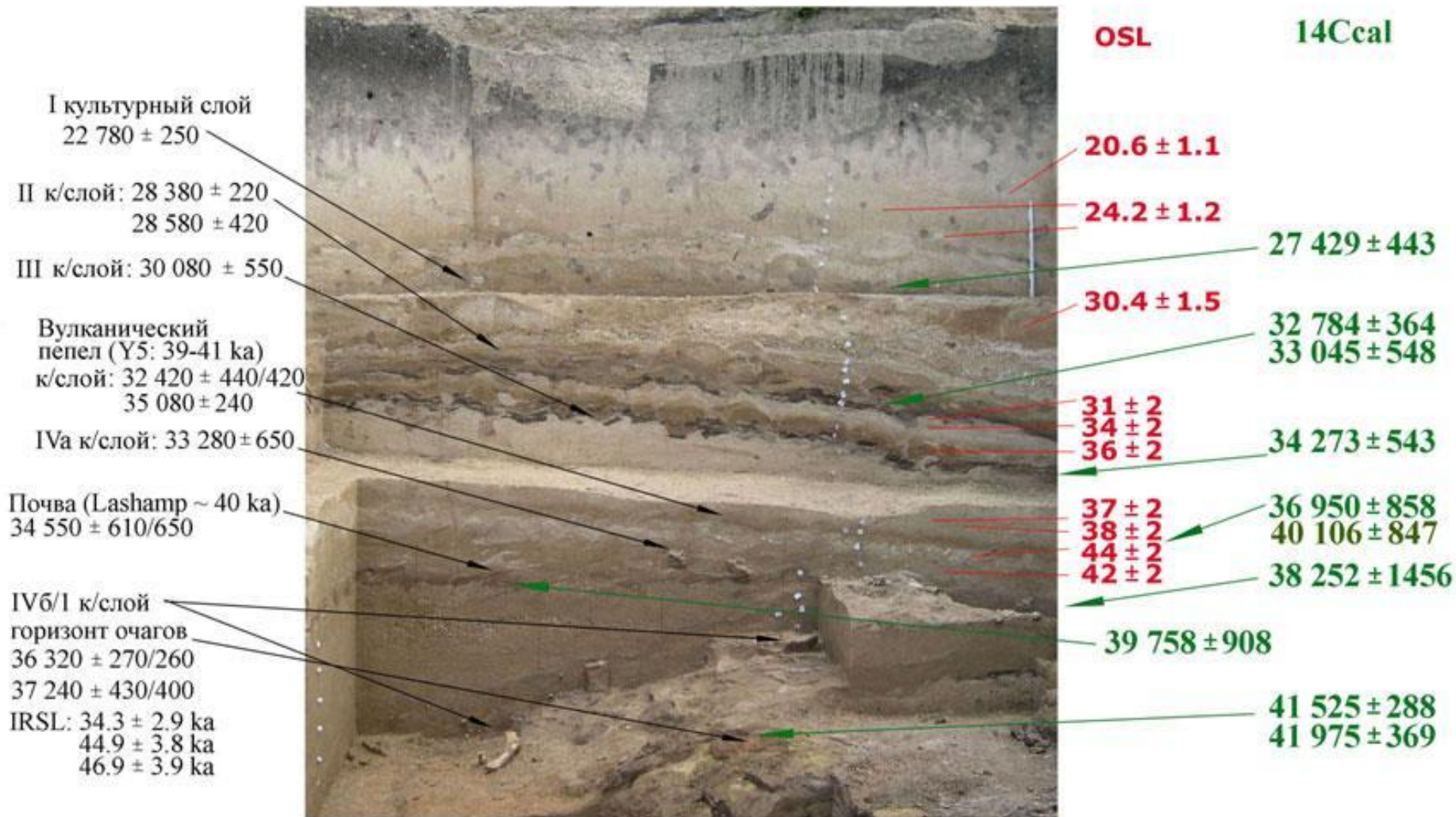

Рис. 8. Костенки 14 (Маркина гора). Южная стенка раскопа 2004 г. Справа - положение культурных слоев; радиоуглеродные и IRSL даты; слева (красным) - OSL даты и (зеленым) - калиброванные по CalPal07 радиоуглеродные даты.

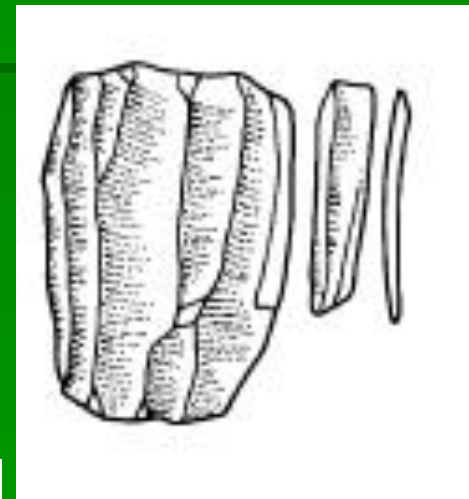
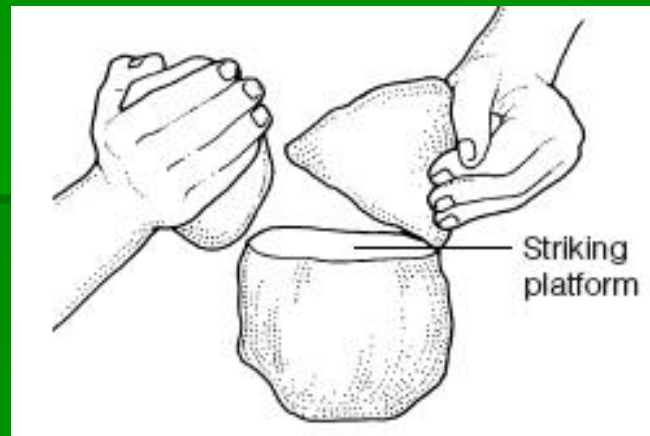

Заселення Європи

Технології: Призматичні пластини

Палеоліт Франції

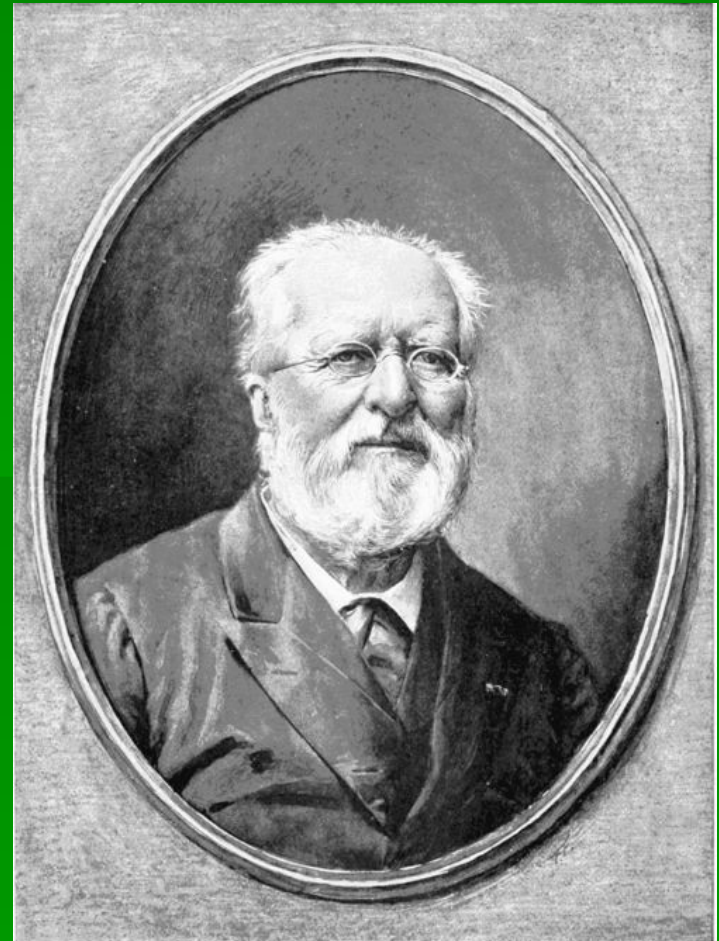
- До кінця 19-го століття у Франції виявлено та вивчено численні пам'ятки доби каменю. Особливо багато їх у долині ріки Везер у південно-західній Франції

TABLEAU DE LA CLASSIFICATION

TEMPS		AGES	PÉRIODES	ÉPOQUES	
ACTUELS	HISTORIQUES	DU FER	Mérovingienne	WABÉNIENNE Waben (Pas-de-Calais)	
			Romaine	CHAMPDOLIENNE Champdolent (Seine-et-Oise)	
				LUGDUNIENNE Lyon (Rhône)	
				BEUVRAISIENNE Mont Beuvray (Nièvre)	
			Galatienne	MARNIENNE Département de la Marne	
	PROTOHISTORIQUES	DU BRONZE	Tsiganienne	HALLSTATTIENNE Hallstatt (Haute-Autriche)	
				LARNAUDIENNE Larnaud (Jura)	
				MORGIENNE Morges (Canton de Vaud)	
			Néolithique Pierre polie	ROBENHAUSIENNE Robenhausen (Canton de Zurich)	
				TARDENOISIENNE Fère-en-Tardenois (Aisne)	
GÉOLOGIQUES	QUATERNAIRES	DE LA PIERRE		TOURASSIENNE La Tourasse (Haute-Garonne)	
				MAGDALÉNIENNE La Madeleine (Dordogne)	
				SOLUTRÉENNE Solutré (Saône-et-Loire)	
				MOUSTÉRIENNE Le Moustier (Dordogne)	
				ACHEULÉENNE St-Acheul (Somme)	
	PRÉHISTORIQUES				CHELLEENNE Chelles (Seine-et-Marne)
					PUYGOURMIENNE Puy Courny (Cantal)
					Éolithique Pierre éclatée
					THÉNAYSIENNE Thenay (Loir-et-Cher)
				TERTIAIRES	

Мортільє та французька хронологія

Основні
періоди
пізнього
палеоліту
у Південно-
Західній
Франції

Пізній палеоліт	Cultural Periods
17,000	Мадлен
21,000	Солютре
27,000	Гравет
40,000	Оріньяк
	Шательперон
Середній палеоліт	Мустьє та мікок

шательпер

мустье

гравет

солютр

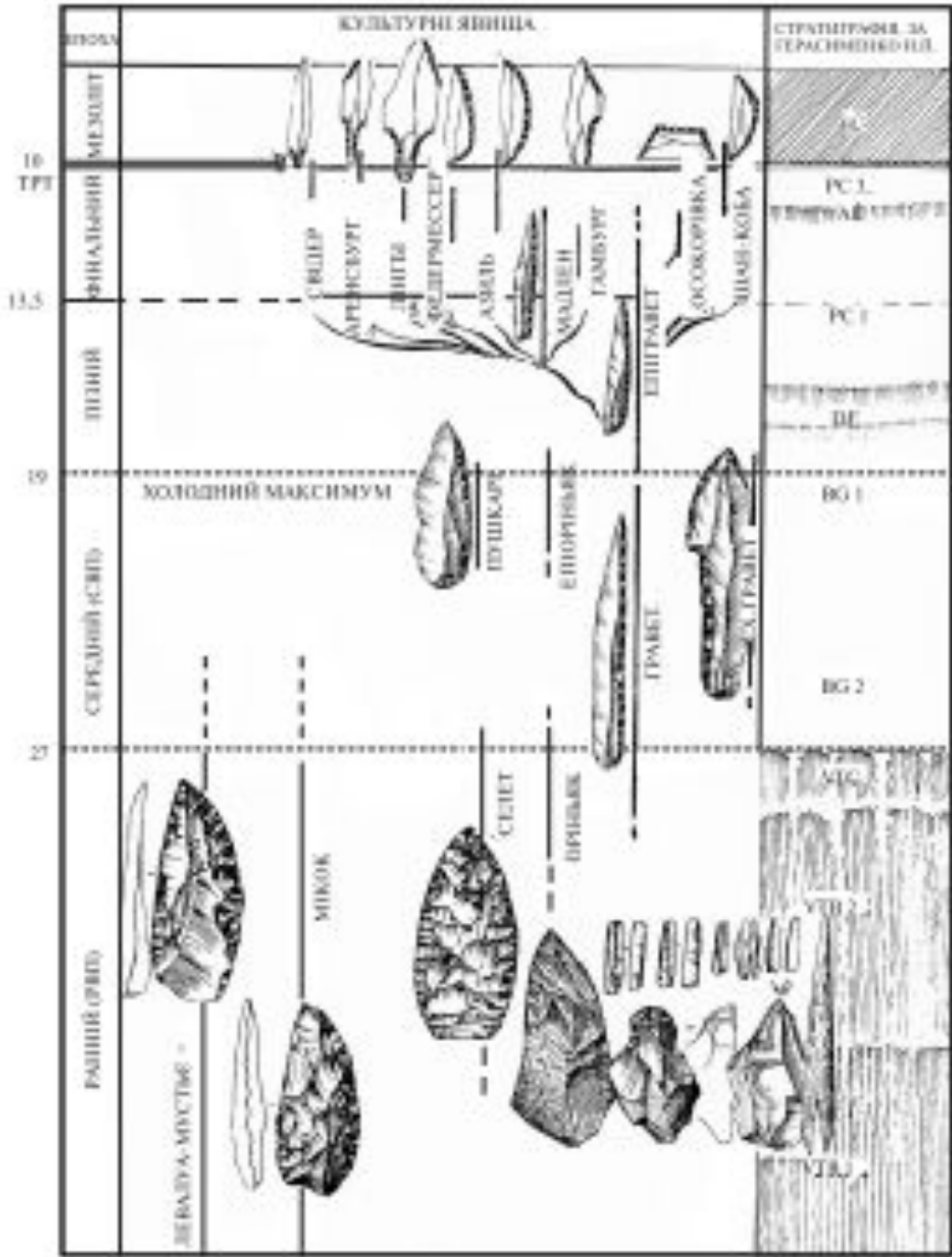
оріньяк

мадлен

е

А як в Україні?

- Селет та оріньяк змінюються граветом, епіоріньяком та пушкарівською індустрією. Пізня пора – час епігравету

Життєзабезпечення

- ГКТ мисливців на мамонта
- ГКТ мисливців на крупних стадних копитних (коней та бізонів)
- ГКТ мисливців на північного оленя

Суспільство – аж ніяк не найпростіше

- Майже зразу як прийшли – мистецтво – грот Шове – 32-30 тис. р. тому

Окремі групи пізнього палеоліту – комплексні мисливці-збирачі

- Принц з Арен Кандід

Павлов 1 (Чехія) – приклад пізньопалеолітичної пам'ятки

- Гравет
- 29-25 тис. р. тому
- Збирачі тіл мамонтів?

Палеолітичний рай на Мораві

Розкопки Кліми 1936

- Житлове заглиблення з 4 вогнищами

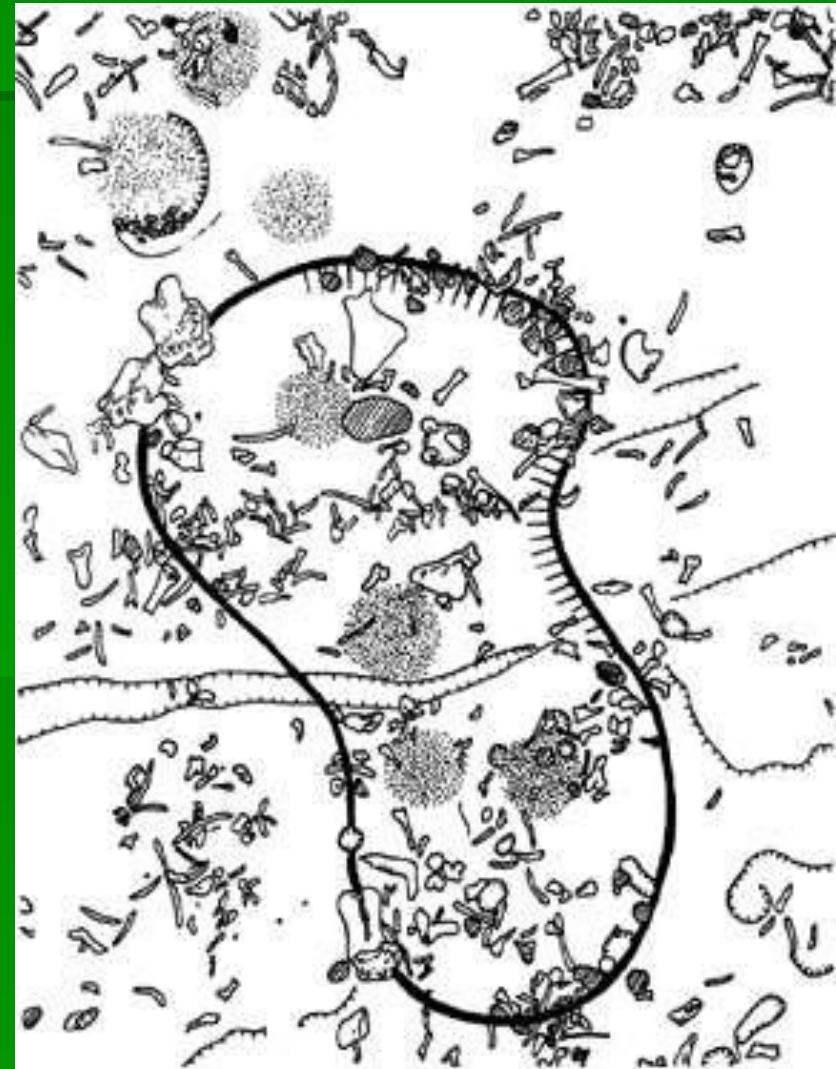
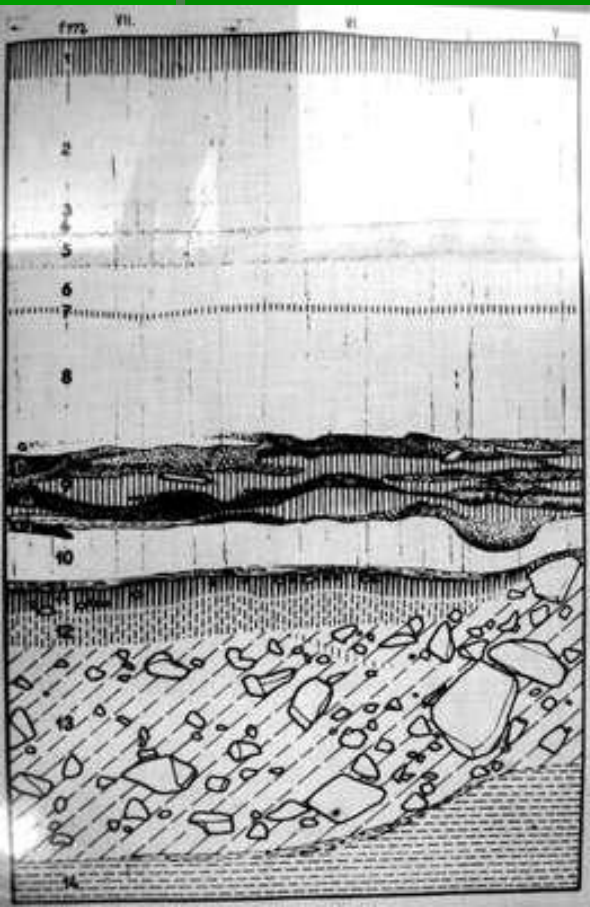

Fig. 6 Pevlov, S. Moravia. Gravettian site. In the hollowed pit, four hearths; on the rim, stones; animal bones concentrated mainly in the pit and its vicinity. c. 1:75

Технологічні інновації

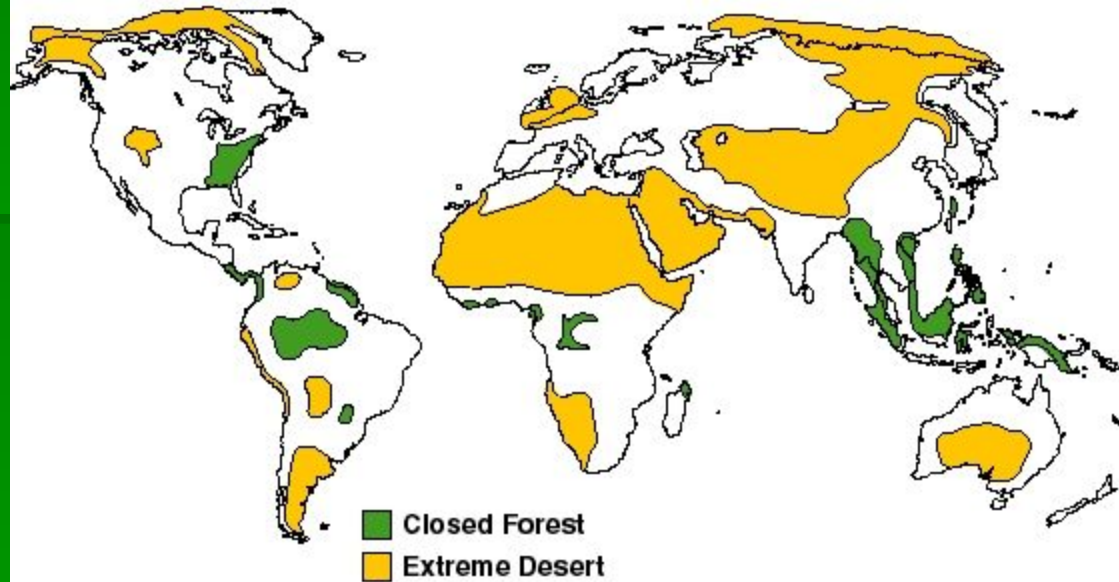
- Перша кераміка
- Циновки та плетіння
- Венери та мистецтво

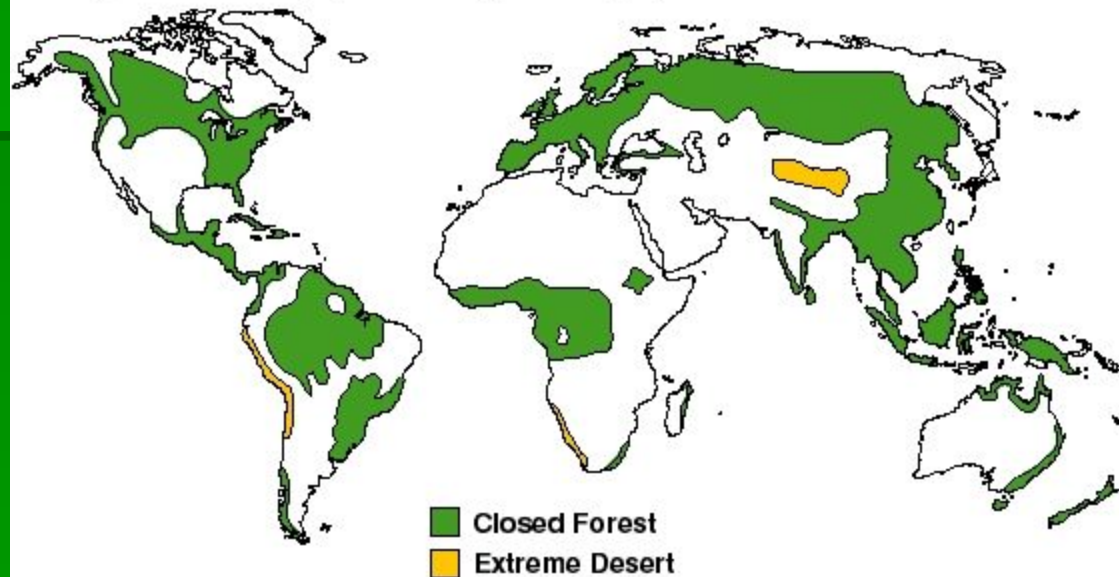
Зелена революція початку голоцену

- Відбулась 11500 р. тому
- Кліматична катастрофа – потепління за 40-90 років
- Тундра стає широколистяним лісом

Last Glacial Maximum (18,000 ¹⁴C years ago)

Early Holocene (8,000 ¹⁴C years ago)

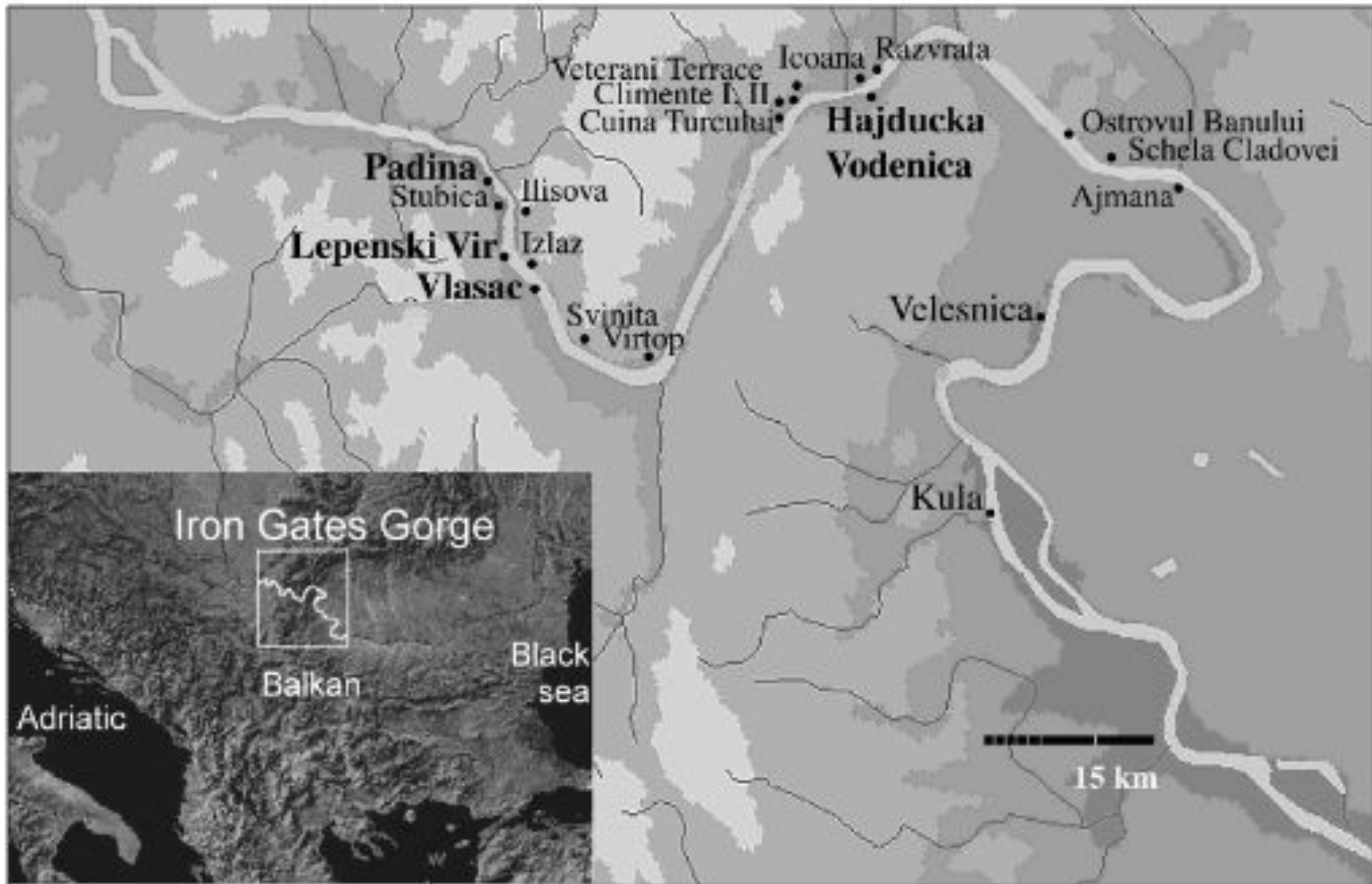

Початок мезоліту – ГКТ лісових мисливців

Лучники та олені **Cliff Painting**
Los Caballos, Spain,
10,000-9000 bce

Мезоліт Залізних Воріт

Лепенський Вір – Скела Кладовей

Будинки та напівосілість

Рибальство – економічна основа

Індіанці Британської Колумбії

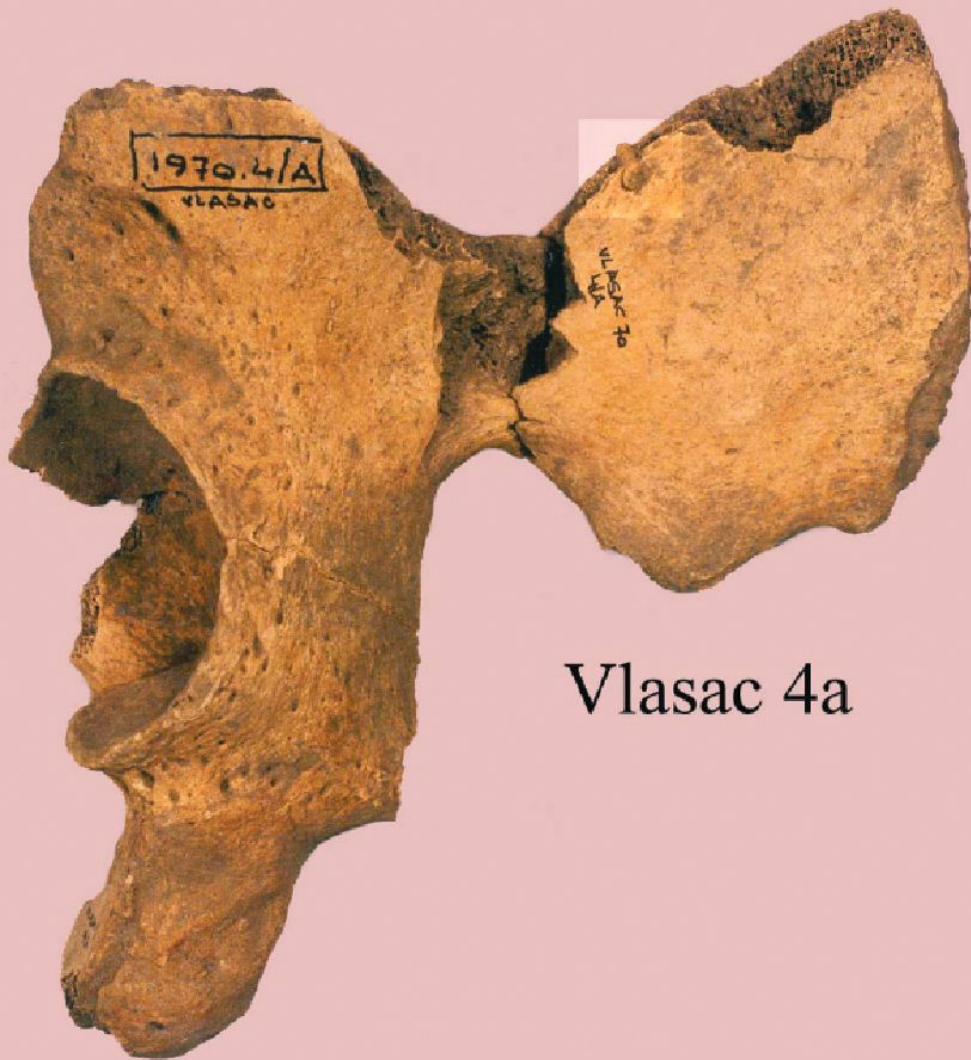

Ранжоване суспільство

Власац

Vlasac 4a

Vlasac 4a

Лепенський Вір

Висновки

- Світ пізнього палеоліту та мезоліту – соціально складний. Життя людей не обмежується боротьбою за виживання
- В окремих випадках мисливці-збирачі і рибалки Європи сягали добробуту достатнього для розвитку ранжованого суспільства
- І одержували “блага прогресу” – винаходи, мистецтво, складні культури та ритуали, можливо нерівність та експлуатацію, війни за ресурси та/чи ритуальні вбивства.

Дякую за увагу!